СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 160. Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 13. липня, 1925. VOL. XXXIII. No. 160. Jersey City, N. J., Monday, July 13. 1925. THREE CENTS.

Нарада Кулиджа з Келлоґґом про заграничні справи.

СВОМПСКАТ, МЕСС., 10. липня. — Сюди приїхав державний секретар Френк Б. Келлоґ, щоб обговорити з президентом Кулиджем найважнійші питання заграничної політики.

Він обговорить теперішне становище в Китаю, справу охорони прав власности Американців в Мексику і питанне про вирішенне воєнних довгів ріжних европейських держав, які тепер під натиском американського уряду зачинають зголошувати з наміром умовитись про сплату.

Кажуть, що президент Кулидж заявляється за скликанием міжнародної конференції у справі Китаю. Він теж, кажуть, є за полагодою мексиканського питання і воєнних довгів, але не доражує спішитися з вирішенням.

КРІЗА В УГЛЕВОМУ ПРОМИСЛІ.

ЕТЛЕНТИК СИТІ, Н. ДЖ., 10. липня. — Власники копалень твердого угля ще раз звернулись до представників майнерів із зазивом, щоб доручили майнерським юніям, аби не кидали праці, поки не прийде до нового порозуміння на основі дальших переговорів.

ЗАКОН І НАУКА.

ДЕЙТОН, Теннесі, 10. липня. — Нині вже вибрано тут суд присяжних з 12 осіб для суджения учителя Джана Томаса Скопса за учение про повстание землі і життя на ній через еволюцію (постепенний розвиток).

Присяжні судії се фармери, з яких один не вміє читати.

На розправу приїхало дуже богато кореспондентів, учених та адвокатів.

Стейтова влада противиться допущенню свідоцтва учених, кажучи, що тут ходить тільки о зломание закона, а не о те, чи теорія про еволюцію правдива або ні.

ПРОМИСЛОВИЙ РОЗВИТОК НЮ ДЖЕРЗИ.

Помеж сорок-восьми американськими стейтами Ню Джерзи один з найменчих простором, з географічного погляду помітний хиба як „дорога з Ню Йорку до Філаделфії", але щодо індустріяльної діяльности і промислової продукції займає шесте місце в краю. Окрім того, як показують дані американського перепису, індустріяльний ріст Ню Джерзи попереджує взагалі розвиток американської індустрії. Коли на протязі 1904—1919 рр. число заводів і фабрик в Злучених Державах збільшилось взагалі на 34 відсотки, то в Ню Джерзи воно виросло на близько 58 відсотків. Чисельність американського робітництва взагалі збільшилася в тім самім часі в цілій країні на 66 відсотків, в Ню Джерзи на 91 відсотків.

Головна промисловість Ню Джерзи — ткацтво. В 1919 році було в цілім стейті 917 текстильних фабрик, в котрих працювало 71,447 робітників і робітниць. Цінність випущених нюджерзськими текстильними фабриками продуктів виросла від 1909 до 1919 року більш, ніж на двісті відсотків. До деякої міри це пояснюється особливими індустріяльними умовами того часу, як теж зменшеною купчою силою гроший, одначе це доказ дуже бистрого індустріяльного зросту. Що до текстильної промисловости Ню Джерзи займає четверте місце в Злучених Державах. З окрема більш ніж половина усіх шовкових фабрик Америки находиться в Ню Джерзи; вони дають близько третину всеї американської шовкової продукції.

В текстильній індустрії, як відомо, важне місце займають жінки-робітниці. Через те і серед робітництва Ню Джерзи дуже богато жінок, — перепис 1920 року виказав там 295,990 наемних робітниць. Це більш, як пята частина усіх робітниць в Злучених Державах. В шовковій продукції працювало 17,920 жінок, або-ж 52 відсотки всіх робітників в тій промисловости. В виробництві цигарів і папіросів жінки становлять 80 відсотків всіх робітників, в шкляній продукції 78 відсотків, в кравецькій 48 відсотків. Жінки числом перевисшають мущин теж в продукції паперового краму, білизни, і в багатьох инших дрібніших галузях продукції.

РОЗВІЙ РОБІТНИЧИХ БАНКІВ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Бюрон індустріяльних відносин Принсентонського Университету зібрало останні фінансові звідомлення так званих робітничих банків в Америці, які доказують незвичайно бистрий зріст тих банкових установ, заснованих і керованих американськими трейд-юніонами.

На першім місці стоїть заснований чотири роки тому в Клівленді „Кооперативний Національний Банк Залізнодорожних машиністів" (Локомотів Енджінірс), з основним капіталом одного міліона долярів, резервовим (надвишкою) 236,437 долярів, зложеними в ньому депозитами в силі зверх 23 міліонів, і загальними активами поверх 26 міліонів долярів. Те саме Братство Машиністів має ще свої банки в Ню Йорку, Мінеаполіс, Спокейн (Вашингтон), Гемонд (Індіяна), Бірмінгем (Алабама), Трі Форкс (Монтана) і ще другий банк в Клівленді, та закладає ще один в Бостоні.

Другий залізничий юніон — залізнодорожних телеграфістів — має свій банк, „Національний Банк Телеграфістів", в Сейнт Луіс, з пів міліона основного капіталу і близько пятьма міліонами на активній стороні. Брацтво залізничих урядовців (клерків) має банк в Синсинеті (Огайо).

Добре розвивається банк Федерації Праці (стейтової) в Ню Йорку, заснований з капіталом 250,000 долярів, що має вже 215,707 долярів надвишки і більш ніж чотири міліони депонованих в нім вкладчиками гроший. Так само розвиваються оба банки кравецької Амелґанейтед, в Шікаґо і в Ню Йорку, перший з звиш двома, другий з трьома міліонами активів.

Окрім існуючих вже більш ніж [illegible] таких юнійних банків, [illegible]

Українські Громадяни!

Чи Ваша громада не повинна причинитися своєю жертвою до ратовання українського народу від голодової смерти?

Чи хвиля страшної руїни на українських землях не зеднає нас знову в одну могучу сімю і чи ми, українська заморська іміграція, не відновімо гідно на ляцький терор і насильство?

Кличемо ще раз:

ДО ПРАЦІ! СПІШІТЬ НА НАРОДНІ ВІЧА ТА СВОЄЮ ЖЕРТВОЮ ПОМОЖІТЬ КРАЄВИ!

По інформації пишіть до:

ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

ПОЛЬЩА ЛІКВІДУЄ УКРАЇНСЬКІ ШКОЛИ.

Політичний комітет для „кресів" при раді польських міністрів ухвалив на внесок міністра Станіслава Ґрабского перемінити українські народні школи на утраквістичні, польсько-„руські". Вчити будуть в них, розуміється, майже все в польській мові. Українські гімназії у Львові, Перемишлі й Тернополі стануть з новим шкільним роком також утраквістичними. Перша кляса сих гімназій буде злучена з першою клясою одної з польських гімназій. Дотеперішні українські шкільні підручники скасовані — вийдуть нові „руські." Для абітурієнтів українських приватних гімназій рішено утворити окремі матуральні комісії, зложені головно з польських професорів, щоб утрудинти сим абітурієнтам вступ до високих шкіл. — Такасама доля стрінула білоруські і литовські школи.

ПАМЯТНИК ПО ДЕВЯТИ СТОЛІТТЯХ.

Перси рішили вибудувати в столиці Персії, Тегерані, памятник відомому поетові Фірдусі, що жив перед девяти століттями. Гроші на той памятник, що має стануги на площі парляменту, мають бути зібрані в Бомбаю і інших містах Індії.

„ДЗЯЛАЧ КРЕСОВИ".

До карного суду в Тернополі спроваджено арештованого бурмистра міста Скалату Едварда Сисика, 69-літнього старика, який від ряду місяців (а мабуть від ряду літ) займався насилуванием нелітних дівчат у віці між 12—14 роком життя. У скандал вмішана сила осіб.

„НЕГОСТИННІ" НІМЦІ.

До Данціґу приїхала 27. травня прогулька польських учениць господарської школи у Скопкові під проводом своїх учительок. Прогулька вїхала до Данціґу через пристань. На пристані публика повитала ту прогульку свистами та криками. Прогульковці висіли з бідою на беріг та удалися до польського генерального комісаріяту. По дорозі проводила їх численна товпа та не жалувала компліментів. Деякі учасниці прогульки мали дізнати навіть фізичного болю. Проти такого поступку данціґських громадян запротестувала між иншими перша львівська громадська рада на своєму засіданю. На ньому принято резолюції зі закликом до уряду, щоби він вже раз провчив „невихованих Прусаків" чемности. Польські газети на жаль не подають причини такого повитання прогульковців. А вона належно була. Старопольська, шляхетська бута мабуть була причиною такої німецької гостинности, а не щось инше.

КОНФІСКАТА КОРАБЛЯ.

Пароний корабель радянської торговельної флоти „Утриш" виїхав на повне море з Євпаторії. На морі узброєні пасажири заставили капітана взяти курс на Варну. У Варні болгарська влада перевела ревізію на кораблі і знайшла в ньому багато зброї, про яку капітан не знав. Корабель і зброю сконфісковано. Радянська влада комунікує, що корабель насильно направив до Варни Грек Неофітіс, до якого той корабель належав перед революцією.

РЕДУКЦІЯ ЛЬВІВСЬКИХ ПОЛЬСЬКИХ ТЕАТРІВ.

Організаційна секція львівської ради міської рішила запропонувати пленумові міської ради скасування одного з 3-ох польських театрів, на які місто видає величанські суми. (Останній, непокритий ще дифіцит, має дальших 550,000 зол.) Здається, що скасують т. зв. „Малий театр" при вул. Городецькій, де грають виключно легкі комедії. В звязку з цим передбачують комунікаційні улогіднення до оперективного „Театру новосці" (б. кольосей) а навіть будову нового театру в Єзуїтському саді (на місці ресторану). Польська міська рада утримує аж три театри виключно з місією культуртрегерства. В істнуванні аж трьох театрів не заінтересовані ані широкі кола інтелігенції ані міщанство, ані теж міський пролетаріят: доказом постійні пустки в театрах. Не вважаючи на це, місто витягає з кишень усіх мешканців грубі гроші на ті театри, не даючи одночасно ані сотика на підмогу українського театрові.

ХРУНІЯДА.

Львівська „Газета Поранна" з 22. травня подає докладний опис повитання воєводи в Яворові. Дослівно пишеться там таке: „В часі обіду в салі Сокола виголошено кілька бесід. Характеристичною була промова укр. священика (в ориг. „ксендза руского"), який ужив зворогу: „Справедливим вироком західних держав Східня Малопольща придучено до Польщі". Ці слова викликали бурю оплесків. Промовець заінтонував „Многая літа", яку то пісню відспівали всі присутні". На границі яворівського повіту теж витали воєводу. Це описує теж газета дослівно так: „Звився тут греко-кат. парох о. Горницький з оркестрою, зложеною з 11—14 літних хлопців „Русинів", повбираних у народні строї, що грала польський гімн. П. воєводу витали традиційно хлібом та сіллю. Поляк промовляв по польськи, „Русин по руски". По відвіданню закладу в Шклі, воєвода виїхав з окруженням у дальшу дорогу". Ці цитати з „Газети Поранної" не вимагають хіба ніяких коментарів.

ВИБУХ АРСЕНАЛУ В МУКДЕНІ.

Магазин муніції в Мукдені, вилетів у воздух. Згинуло 300 люда. Догадуються, що це діло большевиків.

ФОРД ХОЧЕ КУПИТИ КОРАБЛІ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 10. липня. — Генрі Форд прислав до урядової ради своє предложенне. Він хоче закупити всі оставші з війни 200 перевозових кораблів і вжити їх на матеріял на фабрикацію автомобілів.

ПРОДАЄ ДОМИ СИНОВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 10. липня. — Старий Джан Д. Ракефелер продав свої резиденційні доми в Ню Йорку, в Посантико Гиллз, де мав понад 2,000 акрів землі, в Лейквуд, Н. Дж., й у Флориді, разом за $3,000,000 свому синови.

73 РОЗВОДИ ЗА ДВА ДНІ.

ПРАВИДЕНС, Р. АЙ., 8. липня. — За останніх два дні чотирох суддів тутешнього висшого суду дало 73 розводи.

СЕРБИ ГОДЯТЬСЯ З ХОРВАТАМИ.

БІЛГОРОД, столиця Сербії, 10. липня. — Серби хотять погодитися з Хорватами й утворити новий спільний сербсько-хорватський міністерський кабінет.

Переговори стрічають покищо лиш у доборі людий і в сьому, щоб [illegible] кількох сербських міністрів, [illegible]

Нова політична кріза в Англії.

ЛОНДОН, 10. липня. — Англійське консервативне правительство Болдвина тепер у прикрому становищі.

Воно не може розвязати тяжких завдань із промисловою крізою в Англії, з безробіттєм, а також має чимало клопотів у справах заграничних, з яких теж не може тепер легко вийти.

Се використовує Партія Праці і ліберальна група в парляменті, щоб підірвати силу і повагу консерватистів.

Одночасно зачався розлам і в консервативній більшости. І серед неї є елементи, які критикують Болдвина за теперішню ситуацію і кажуть, що пора на зміну осіб у владі, які були-б здатнійші до розвязання крізи.

В додатку сю критику підпирає і частина преси.

Загалом Болдвин тепер перебуває тяжку пробу і се був би його новий великий успіх, якщо ґотрафив би з нього вийти переможно.

ХОТІВ УБИТИ КРАССІНА.

ПАРИЖ, 10. липня. — Тутешній суд засудив Росіянина Володимира Райгардта на три місяці тюрми за намір убити тутешнього російського амбасадора Леоніда Крассіна.

Його недавно приловив детектив і арештував біля будинку амбасади.

ТЯЖКО ФРАНЦУЗАМ В МАРОКУ.

ПАРИЖ, 10. липня. — Французький парлямент ухвалив кредити, яких домагався уряд Поля Пенлеве на дальшу війну в Мароку.

Одночасно повідомляють з Марока, що військо Ріфів під проводом Абд-ел-Кріма посувається далі на полудне проти французьких військ, хотячи окружити і здобути місто Фез.

Французьке правительство веде тепер переговори з урядом Еспанії про справу порозуміння з Ріфами і коли осягне порозуміннє, так предложить його Абд-ел-Крімови.

З Марока прийшла теж прикра вістка для Французів, що 10,000 наемного німецького війська, яке служило у Еспанців в Мароку, перейшло до Ріфів.

РЕЛІҐІЙНА БОРОТЬБА В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ.

ПРАГА, 10. липня. — Чеські католики, а ще більше словацькі, остро виступають проти святковання памяти спалення чеського релігійного реформатора Івана Гуса.

Вони також протестують проти захоплення церковних земель на парцеляцію.

У боротьбі в Кошицях, де один монах назвав Масарика еретиком, поліція убила одного чоловіка і кількох важко ранила.

ВЕЛИКИЙ ГРАД В РУМУНІЇ.

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 10. липня. — В цілій Румунії була велика градова туча, яка спричинила небувалі шкоди на полях. Град понекуди був величини курячого яйця, а засипав деякі сторони дуже глибоко.

Градова туча спричинила теж вилеви рік, які розмили залізничі шляхи і позвалювали телеграфічні стовпи.

Шкоди в краю необчислимі.

ЖІНКИ РОБІТНИЦІ В ІНДУСТРІЯХ НЮ ДЖЕРЗИ.

Біля трьох сот тисяч жінок в стейті Ню Джерзи заняті наемною працею в промисловости, як робітниці в фабриках та майстернях Нюарку, Патерсон, Ню Бронсвика, Пасейку, Перт Амбою, Ред Бенк, Вест Орендж, Джерзи Сити та прочих індустріяльних центрах того стейту. В ткацькій (текстильній) промисловости жінки числом навіть перевисшають чоловіків, представляючи собою, в ріжних галузях тої індустрії, від 52 до 71 відсотків всего робітництва.

Як звичайно, за жіночу працю платять богато гірше, як за чоловічу. По останньому точному підрахунку, який було зроблено федеральним Жіночим Бюром в Вашингтоні в осени 1922 року, пересічний тижневий заробіток жінки робітниці в стейті Ню Джерзи не доходив до пятнайцяти долярів, — 14 долярів і 95 центів було пересічною платнею на тиждень. Ще найлїпше оплачувалася жіноча праця при виробі капелюхів, — пересічно по 23 долярн на тиждень. Найменш платять робітницям, що виробляють цукорки (кенди), — середня тижнева платня 10 долярів і 35 центів. В текстильній промисловости робітниці заробляли пересічно по 15 долярів і 90 центів. Інтересно, що на загал робітниці іміґранти заробляли трохи більше, ніж корінні Американки, — пересічно по 16 долярів і 25 центів на тиждень, проти 14 долярів і 95 центів заробітку американських робітниць.

Що до річного заробітку, то для загалу його було пересічно 811 долярів. В торговельних підприємствах він був більший, 1085 долярів, в шовкових майстернях 839, за те в продукції цукорків лише 500 долярів на рік.

Максимальний робочий день для женщин і малолітних в стейті Ню Джерзи означений законом — до 10 годин. Одначе лише в небогатьох підприємствах робітниці працюють так довго, по десять годин, здебільша в вирібництві цигарів і гумових продуктів. Зрештою працюють по девять або вісім годин на день.

Приблизно третина робітниць молодша двайцяти літ, трохи більше ніж третина віку від літ двайцяти до трийцяти, решта більш ніж по трийцять літ. Велика більшість робітниць, 86 відсотків, живе з своїми родинами. Приблизно дві третині дівчат, 21 відсотків замужних, решта удови або не живуть з чоловіками.

Закона про мінімум заробітної платні і про заборону нічної праці для жінок в Ню Джерзи нема. На загал умови праці кращі ніж в богато других стейтах, одначе це не змінює факту, що 18 відсотків усіх робітниць в Ню Джерзи працює по більше ніж 50 годин на тиждень, а четверта частина усіх заробляє [illegible] ніж до 12 долярів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

СПОВНІМ СВІЙ ОБОВЯЗОК!

Старокраєві ґазети пишуть:

По цілому краю знову пійшла хвиля масових трусів і арештів. В самому Львові в останніх днях арештовано біля півсотні головно українських студентів та учеників. Число політичних вязнів Українців збільшується з дня на день.

Комітет допомоги вязням не може дати всім тим політичним вязням майже ніякої допомоги, тому що засоби того Комітету зовсім вичерпались. Жертви з краю перестали напливати.

Українські політичні вязні примирають просто з голоду. Національна наша честь вимагає того, щоб тим вязням приходити постійно з допомогою.

По цілому краю негайно повинні бути переведені збірки на допомогу вязням. Гроші треба пересилати до Земельного Банку Гіпотечного у Львові, ул. Підвалє 7, або до „Дністра" Львів, Руська 20, з дописком „для вязнів".

Нема сумніву, що американські Українці повинні теж помогти увязненим українським борцям в Галичині.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

В ОБОРОНІ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Велика саля Народнього Дому у Львові була в неділю, 14. м. м. переповнена. Се українські громадяни княжого города Льва прийшли на віче запротестувати проти посягань на українську школу.

Львівське віче було першою великою демонстрацією проти ухвал польської ради міністрів в шкільних справах.

По рефераті п. В. ЦЕЛЕВИЧА про небезпеку, яка грозить українському шкільництву, віче ухвалило ось такі резолюції:

Українські громадяни города князя Льва, зібрані на всенародньому вічу дня 14. червня, 1925, у великій салі Народнього Дому, рішають одноголосно:

1. Закладають рішучий протест проти розбишацької ліквідації польською шкільною владою українського державного і приватного шкільництва всіх типів.

2. Зокрема закладають рішучий протест проти намірів ліквідації українських державних народніх шкіл у Львові (одинокої української державної школи ім. Маркіяна Шашкевича), в Коломиї, Перемишлі та в інших містах.

3. Рішучо протестують проти розвязання двох найвисших кляс української гімназії в Перемишлі і проти наміреної утраквізації українських державних гімназій у Львові, Перемишлі і Тернополі.

Одночасно домагаються негайного відкликання розпорядку, яким розвязано VII. і VIII. клясу української гімназії в Перемишлі.

4. Взивають все українське громадянство до зорганізовання як найбільш рішучої оборони українського шкільництва при ужиттю всіх засобів, а то: через точне збиранє і реєстрованнє всіх надужить в ділянці шкільництва на місцях і подаванє до відома української пресі та парляментарній репрезентації, через поборюванє надужить в дорозі правних засобів до найвисшого адміністраційного трибуналу включно, через зашоненнє масових протестів і т. д.

5. Взивають українське громадянство до основування українських приватних шкіл всіх типів, як найдоцільнійшого засобу оборони українського шкільництва та до збільшення і поширення жертв на Рідну Школу.

6. У справі школи ім. Шашкевича у Львові взивають українських членів міської прибічної ради до заложення як найрішучійшого протесту, а українське громадянство до підписування шкільного протесту до міністра освіти.

Очевидно, що на резолюціях не ограничиться розпочата акція оборони української школи. Резолюції, за якими не стояти-ме масовий всенародній рух, не мати-муть значіння.

До оборони української школи мусить станути весь український народ.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

МОСКВА І ХАРКІВ

(Письмо з України до рос. дневника „Последния Новости").

Декретом з 1. серпня 1923 р. Рада Народних Комісарів України постановила українізувати всі адміністративні, й судові установи на Україні; остаточним терміном повної українізації державного апарату декрет установляв 1. січня 1925 року. До 1. мая 1925 виявилось одначе, що українізовано всього 60% судових і адміністративних установ. Щож торкається школи, то народні школи з українською мовою навчання становлять 67% всього числа народних шкіл на Україні, українські й українізовані середні школи — всього 32% загального числа середних шкіл, а в університетах і у висщих технічних наукових закладах (з виїмком Камянець-Подільського університету) половина катедр українських, половина — російських. Тільки військові й сільсько-господарські школи всі українізовано.

Річ у тім (курзивом підкреслює автор письма), що українізація школи й державного апарату зустріла дуже сильний спротив зі сторони робітників (?), котрі рішучо відмовлялись признати українську мову державною і таксамо рішучо протестують проти українізації школи.

Можна не рахуватися з „буржуазією" й інтелігенцією, але з протестами й бажаннями робітників доводиться рахуватися. Проте центральний комітет української комуністичної партії, більшість в якому належить тепер комуністам націоналістам (!), твердо рішив перевести українізацію до кінця і новим декретом правительства остаточний термін для закінчення українізації державних і судових установ визначено на 1. січня 1926. Мало того, центральний комітет постановив з 6. мая 1925 рішучо українізувати й саму українську комуністичну партію так, що від 1. січня 1926 р. все діловодство партії буде провадитись виключно на українській мові.

Голова українського правительства, Чубар, уважав навіть необхідним офіціяльно заявити, що Україна є незалежною, суверенною державою, що двох державних мов у неї нема, а єсть одна — українська, та що з прихильниками „единої неділимої Россії," до якої партії вони не належали, українське правительство буде вести найрішучійшу боротьбу. Тутже Чубар прибавив, що про утиски національних меншостей, якими уважаються Росіяне, Жиди, Поляки й Німці, не може бути мови; меншости мають школи з рідною мовою навчання, утримувані на державні засоби, можуть робити подання до судів на якій вгодно мові і т. п.

Проте українізація не зустрічає співчуття серед російської комуністичної партії й українським комуністам довелося на останньому зїзді рад (в Москві) відповідати на цілий ряд неприємних питань відносно українізації, в тім також в справі обовязкової передплати „Вістей". На се останнє питання український представник ехидно відповів, що передплата „Вістей" на Україні обовязкова з такої-ж причини, з якої обовязковою є передплата в Росії „Известий."

Всі ті протести, як і взагалі вся боротьба за і проти українізації не малаб такого інтересу, якби питання про українізацію державного апарату не прикривало політичних тенденцій, що виходять далеко за межі скромного по суті й законного бажання, щоб на Україні державний апарат був український.

У харківського правительства, що опирається тепер не тільки на українську комуністичну партію, але й на досить значні верстви української національ[illegible]ються свої тенденції і свої політичні змагання, котрі не тільки не поділяються Москвою, але Москва уважає їх шкідливими й небезпечними. Не все в Радянському Союзі йде гладко, навіть в области взаємовідносин ріжних членів Союза. Тертя між УСРР. і РСФР. довольі сильні, хоч вони й не проявляються різко на вні.

Розуміється, що поки центральна власть спочиває цілком і безроздільно в руках Москви, остання має можливість навязати Україні свою волю в области зовнішньої політики, військової і взагалі в тих областях, що належать до компетенції союзного правительства, але боротьба з кожним роком робиться важчою.

Становище за останніх два роки сильно змінилось. Українське правительство перестає бути ставленником Москви, як се було за часів Раковського, котрий був звичайним агентом політичного бюра російської партії. Теперішнє українське правительство не признається Москвою; розправитись з ним, як з „правительством" радянської Грузії, котре було розігнане й розсажене по тюрмах, Москва не зважується, бо комуністичне правительство Радянської України додумалось до того, до чого московське правительство ще не додумалось, а саме, воно усвоїло собі певну національну програму, котра притягла до нього значні верстви української інтелігенції.

Програма єя дуже проста. Вона полягає в обєднанню всіх українських земель (Холмщини, Волині, Східної Галичини, Буковини і Закарпатської Руси) з Україною і утворення з усього того комплексу федеративної держави, звязаної тісними узами з рештою Росії. „Самостійників" в Петлюрівськім сенсі, т. є. в сенсі повного відділення від Росії і розриву з нею, на Україні тепер нема; їх треба шукати серед закордонної української еміграції. Навпаки, пануюча на Україні течія свідомо й уперто стоїть на плятформі поєднання з Росією, позаяк уважається аксіомою, що будуча Велика Україна від Карпатських гір і до Кубані, повинна становити частину Радянського Союза.

Але якраз отся національна програма викликує в. Москві побоювання і невдоволення.

Харківське правительство веде (се ні для кого не секрет [!]) збільшену пропаґанду й агітацію в населених Українцями (та й не тільки Українцями) польських і румунських провінціях. Пропаганда ся має чисто національний характер, далека від комунізму й має цілком означений і великий успіх. В части в цілях пропаганди, в части в цілях піддержання національного неспокою і невдоволення серед закордонного українського населення, харківське правительство настирливо вимагає від Москви твердійшої, навіть агресивної політики у відношенню до Польщі, котра то політика неминуче повинна довести до війни, бо на Україні вважають, що мирною дорогою питання про обєднання всіх українських земель не може бути розвязане.

Про війну з Польщею на Україні не тільки думають, але й говорять доволі отверто, правда, відкладаючи сю війну на неозначену будучнину. Ідея війни нікого не лякає, а в національно настроєних кругах, не виключаючи і правительственних кругів, користується великою популярністю.

В Москві, навпаки, дуже сильна течія на користь зближення, а принайменї мирного сусідства з Польщею. На чолі сеї течії стоїть, як кажуть, сам Чічерін. В Москві не хотять війни через цілий ряд причин: економічних, фінансових, внутрішніх [illegible]сковых. Але крім всіх тих причин, є ще одна, котру можна формулувати таким чином: націоналістичні елементи на Україні й тепер уже представляють велику небезпеку, тимбільше, що українське правительство знаходиться під великим їхнім впливом; агресивна політика у відношенню до Польщі може лишень змініцнити позицію сих елементів; війна з Польщею, коли-б вона і закінчилась побідно, ніякої особлишої користи для РСФР не дасть, але незвичайно зміцнить положення і ролю України в Союзі, після приєднання до неї 8 міліонів Українців, а в самій Україні віддасть перевагу в руки націоналістично настроєних мало-що не буржуазних елементів, що загрожувало-б безпосередною небезпекою для радянської влади не тільки на Україні, але в цілім Союзі.

Промова Чічеріна на зїзді рад і була в суті річи дипльоматичним висловом сих думок Москви. На Україні ся промова викликала глибоке невдоволення навіть в українських комуністичних кругах. Почулися скарги, що Москва не бажає рахуватися з настроями українських „робітничих і селянських мас" (лапки автора письма) і почались розмови про необхідність участи й України в керовництві закордонною політикою Союза, бо тепер ся участь дуже слаба, не дивлячись на істнування осібного Наркоминдела (Шліхтера) в складі українського правительства й українського посла в Москві. Тепер сі розмови затихли, але невдоволення залишилось; залишилось і протиріче між зовнішньою політикою Москви у відношенню до Польщі й політикою збільшеної національної пропаганди та сіяння невдоволення і смути, що практикує українське правительство в українських провінціях Польщі. Се протиріче може містити в собі глибокі наслідки не тільки зовнішнього, але й внутрішнього, характеру.

Н. С.

ЯК УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ „ДОМАГАЮТЬСЯ" ПОЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ.

Станислав Грабський, польський міністер освіти, заводить по українських селах двомовні (мішані) школи, покликуючись на бажання батьків. Редакція львівського Нового Часу одержала листа, в якім представлено, як то українські селяни „домагаються" польської школи.

Було то в селі Тарнавці, повіта Сколе. Батьки шкільних дітий внесли 44 декларації за 70 дітий. Свідомі сповнення свого обовязку ждуть заведення української мови. Та ба. У селі зявились поліції Клінковський і Селетин і стали збирати підписи на декларації за польською мовою. А збирали цікаво. Перші підписи дістали від місцевих Жидів і від одної циганської родини, замешкалої в селі. Коло двайцять підписів зібрано між українськими селянами. Але як? За Миколу Павлучковича підписав його син, 8-літній хлопчина, переляканий криком поліцаїв. У другому-ж випадку поліцаї прийшли до Василя Фенича, що лежав хорий; наставили йому декляpацію і сказали: „Піш!" Фенич опирався зразу, а коли побачив, що не дасть ради, попросив собі трох свідків, на обставину, що не знає, що підписує і дав знак хреста, бо не вміє писати. Се було о 10. годині вночі. Таксамо вимушено підпис (тоїсамої ночі) від Івана Перика, який заявляв, що не має дітий у шкільному віці і тому не має обовязку підписувати декляра[illegible]

ОРГАНИЗАЦІЙНА ПЕРЕПИСКА.

Секретареви від. 10-го: Кілько літ тепер має молодеча членкиня ч. гр. 286, легко обчислити після грамоти, як слідує: Грамота видана для неї 30-го червня 1921 р., а в ній сказано, що вона має 5 літ. Отже тепер то є 4 роки по виданню грамоти, вона має о 4 роки більше, то є 9 літ. Так кождий секретар може обчислити вік дітям свого молодечого департаменту після дат на їх діточих грамотах, коли того йому потрібно.

До відома відділовим секретарям: В справі місячних звітів, які кождий відділ присилає що місяця до головної канцелярії осібно за повнолітних членів, а осібно за дітий. Друки на ті звіти посилалося секретарям що місяця з „розметом", а в відділі була книжка так звана копії місячних звітів. Обовязком секретаря було кождого місяця присланий друк виповнити та переписавши його до книги Копій місячних звітів, до головної канцелярії відослати. Не всі секретарі тай не все памятали місячні звіти до своєї книги переписувати. Щоби тому запобічи, головна канцелярія зладила друк на місячні звіти так, щоби секретар, пишучи звіт для голов. канцелярії, рівночасно одним заходом робив копію для себе. Друки ті є зшиті в одну книжку, в якій пишеся звіт а рівночасно відбивається копію. Звіт видираєся з книжки і відсилаєся до головної канцелярії, а копія остає в книжці для відділу. Звіт від копії ріжниться краскою паперу. Звіт є зелений, а копія біла. Проситься незабуавти присилати звіти кождого місяця без огляду чи в відділі були які зміни або ні. Єсли були зміни то звіт є офіціяльним документом, посвідчаючим, що були і які. Єсли не було змін, то се леґально посвідчає підписаний відділовим урядом звіт. Се є конечне для точного ведення рекордів головної канцелярії і проголошування місячних справоздань з цілого руху членів в організації. Книгу звітів вислано кождому секретареви, а осібних поодиноких карток більше висилатися не буде. Хто з секретарів такої книги звітів неотримав, зволить сейчас повідомити головну канцелярію У. Н. Союза.

Важне для секретарів: Тому, що головна канцелярія веде діловодство з великим числом відділів і осібно молодечими департаментами при них, треба, щоби секретарі значили свої акта і відручні письма числом свого відділу. Се не лиш помагає в скорому орієнтованню і полагодженню многих справ, але виключає богато прикрих помилок. Число відділу найліпше є подавати на правім горішнім розі кождої осібної картки паперу чи друку, висиланого до головної канцелярії.

Секретареви від. 321-го: Грозьби Ваші пусті. Ви добре знаєте, що У. Н. Союз всегда давав то, що обіцяв, а обіцяв то, що леґально міг давати. Ті, що більше обіцяють, роблять се нелеґально і скорше чи пізнійше стріне їх заслужена кара, так тих, що обіцяли, як і тих, що такими обіцянками далися одурити. Діти вписані до ворожих нам орґанізацій, сами колись спізнають, що задля пустої обіцянки і ріжниці кількох центів у вкладках, відтягнено їх від своєрідної орґанізації, тай вернуться, як вернувся недавно звідтам цілий відділ жіночий в Вашім сусідстві. Коли вже неграмотні жінки вміють відріжнити своє-рідне від чужого, правду від брехливих обіцянок, то щож нам надіятися від Вас.

З відділу 147-го запитують: На піврічнім мітингу того відділу запала ухвала, щоби відділ мав свого лікаря, котрий виписував би свідоцтва на аплікаціях нових кандидатів, так щоби з кождим кандидатом не ходити до ріжних докторів, тільки до свого одного. Такий доктор бадавби також таких членів, що зголошуються о запомогу з місцевої каси відділової. Доктор, якого той відділ собі вибрав, поставив від себе деякі вимагання і тому відділ запитує, як в таких справах поступають інші відділи У. Н. Союза, а саме, як другі відділи своїх докторів оплачують і чого від них вимагають та яка користь для відділу і орґанізації є мати свого доктора. Ся квестія є дуже важною для всіх відділів і цілої орґанізації, тому відповідаємо на сім місци в орґані.

Сею справою займалася минувша 16-та Конвенція У. Н. Союза, яка й поручила, щоби відділи старалися де се тільки можливо, мати своїх докторів. Без своїх докторів немоглоб істнувати жадне асекураційне підприємство. Се, що ми істнуємо то тільки тому, що ми нарід фізично сильнійший від других тай взагалі звикли обходитися без докторів, але тому саме, що в нас є дуже мало таких своїх докторів, тому до нас набираються нераз одиниці хорі, до обезпечення невідповідні, які в коротці по приступленню стають тягаром для орґанізації, а найбільше небезпечні для місцевих кас відділових. Відділи інших орґанізацій, а також немногі наші відділи мають „своїх" докторів, котрі дбають, щоби хорих і готових на запомоги кандидатів не приймалось. Се, що такий свій доктор-лікар [illegible] коштує, щадять на тім, що мають в себе здорових членів, непотребуючих запомог. Таким відділам так звана членська братська вкладка, яку члени платять до місцевої каси, [illegible]

Такі відділи звичайно мають сильний фонд запомоговий. Відділи, що своїх докторів не мають, ніколи негодні призбирати досить фондів, щоби всі запомоги оплатити тай повної лікарської опіки своїм членам дати негодні, а їх каси звичайно порожні, ще й членам довгують. Такі відділи обтяжують хорими членами не лиш свої місцеві каси, але вони то приймають до орґанізації несвідомо дуже часто готових кандидатів до запомог посмертних або до запомог за невилічимі слабости.

Відділи, що мають своїх докторів, в той спосіб уряджують се: Сами або в спілці з другими відділами, наймають-умовляються з одним лікарем, що він за такою а такою річною заплатою має бути їх лікарем і має бадати нових кандидатів, а старим членам не лиш видавати свідоцтва про їх слабість для отримання запомоги, але також їх лічити. Гонорар такого „свого" лікаря залежить від числа членів. Коли членів більше, то випаде за одного менче, та коли членів небогато, то випаде дорозше. Звичайно беруть по 2—3 долярів від члена, або $200—$300 річно за все. Такий гонорар можна платити також квартальними або місячними ратами. Розуміється, що коли такий лікар ще кромі умови є звязаний з членами національностю, то тим красше за добро відділів і цілої орґанізації подбає. Свій лікар Українець красше родимця вирозуміє і тому певнійше вилічити зможе. Відділ, котрий має свого лікаря і дає членам не лиш запомогу, але й лічення в потребі, лекше і скорше зростає в члени. Розуміесь, що такі лічення як і плачення запомог мусять бути ограничені статутом, так що до часу як і случаїв.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Тутешне українське співацьке товариство Боян уладило виставу, з якої прихід призначено на поміч голодним селам в нашій Галичині.

Воно радо передасть сі гроші комітетови, що займається помочю голодним селам, коли зголоситься до уряду Бояна при 249 Корт Ст. П. К.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Володимир Домбровський, учитель приватної української гімназії в Золочеві, помер по довгій і важкій недузі дня 1. червня 1925 р. Покійний уродився 9. березня 1883 р. в Гарбузові, зборівського повіту. Гімназію кінчив у Золочеві. В 1901 р. записався на університет у Львові, та взяв участь у сецесії. Відтак вернув до Галичини і брав активну участь у страйковій агітації, просиджував по кілька місяців у золочівській тюрмі. По скінченню університетських студій учителював у державних гімназіях в Сереті і Чернівцях, а 1910 р. перейшов до приватної української гімназії в Копичинцях і Рогатині, де його застала війна. Покликаний до війська, як резервовий офіцир, відбув цілу кампанію, а потім вступив до УГА. На Україні перебув багато важких недуг і знищив своє здоровля. Від 1921 р. аж до смерти учителював у приватній гімназії в Золочеві. Покійний, крім великого педагоґічного таланту та солідности в праці, відзначався небуденнім, всесторонним знанням. Його „Українська поетика" і „Стилістика" зєднали собі вже популярність. Всі літературні новини, свої й чужі, а особливо праці по українській фільольоґії цікавили Його дуже. Він збирав матеріяли до українського словництва, синоніміки й історії [illegible] В часі воєнного лихоліття збирав він на Україні рідкі книжки, щоби їх в слушний час використати. І треба було подивляти силу духа в тім виснаженім тілі, коли він, не підіймаючись з ліжка, укладав пляни широкої, наукової праці. Рожеві надії й оптимізм не покидали його до самої смерти. Нема сумніву, що Покійний був би дав ще багато для української науки, бо мав до цього усі дані: солідність, знання і критицизм. В похороні, який відбувся 3. червня, взяла участь вся українська громада Золочева.

В. П.

АКАДЕМІЯ ПАМЯТИ Б. ГРІНЧЕНКА.

(Лист із Праги).

Український Педагогічний Інститут ім. Драгоманова з нагоди 15-ти літньої річниці з дня смерти Б. Грінченка влаштував 13-го червня ц. р. засідання, присвячене його памяти.

Директор Інституту проф. Л. Білецький в своєму вступному слові нагадав присутнім, що 6-го травня ц. р. минуло 15 років з дня смерти великого письменника, видатного вченого та славного діяча на культурній ниві, Б. Грінченка. Память покійного вшанувала авдиторія повстанням з місць. Першим докладником виступив проф. Д. Дорошенко, який схарактеризував Б. Грінченка, як громадського діяча та педагога, збудувавши свій доклад не тільки на друкованих матеріялах, присвячених покійному, але й на особистих спогадах. Проф. Дорошенкові довелося бути близьким свідком тої праці, яку провадив Б. Грінченко, як редактор „Гром. Думки" та голова т-ва „Просвіта" у Києві. Віддаючи всього себе громадській справі, Б. Грінченко вимагав такогож відношення й від инших, і от на цьому власне тлі й склалася легенда про тяжкий, неуживчивий характер Б. Грінченка. В наслідок цих вимог при громадських справах залишалися лише ті, які дійсно могли активно працювати. Але й працьовникам не рідко доводилося вислухувати від Б. Грінченка такий „патер ностер", що надовго залишався в їх памяти. Особливо доставалося тим співробітникам „Гр. Думки", яких статті з боку мови не задовольняли редактора, великого знавця живого слова. Особисті спогади проф. Дорошенка, в звязку з загальною характеристикою Б. Грінченка, як культурно-громадського діяча, представили живий образ покійника.

Проф. Л. Білецький присвятив свій доклад поетичній творчості Б. Грінченка. Через усю поетичну творчість Грінченка червоною ниткою проходить дві найголовніщі ідеї — відданість рідному краєві та чисте кохання, яке також приводить до тогож самого служення своєму народові. Б. Грінченко — це поет громадської музи, поет сумних картин, поет тяжкого лихоліття 80—90-их років українського життя. І тільки серед дітей та серед власних споминів з дитячих років поет спостерігає правдиві й високоморальні відносини. Тут усі надії поета і віра, що „світ невечерній жаданий засяє і нам серед ночі й пітьми".

Як поет, Грінченко визначається, на думку проф. Білецького, загальною архитектонікою розроблення сюжету та піднесенням у поетичній формі своєї теми.

Два боки українського життя оспівував Грінченко: життя народне, яке було в дійсности, та життя вільне, щасливе, до якого він прагнув підняти сучасне будение життя. З цього погляду душа поета нагадує нам образ Дон-Кіхота, з якого всі сміялись, але який сміло йшов на всі муки, і образ із баляди „Лісовий цар" Гете, де в душі поета сполучене спостереження реального життя народнього, — то батько з цієї баляди, — і понура картина дійсности перетворюється в чудові картини його мрій і віри в майбутнє щастя, — то син з баляди. Такі головні точки докладу проф. Білецького.

Останній докладчик — проф. В. Сімович присвятив свій доклад розборові праць Б. Грінченка з боку мови. Грінченко не був фаховим фільольогом, що робить свої висновки на основі студій історії мови, розробляє діялектичні явища з погляду наукової фонетики і т. и., але був письменником-практиком, що пристрасно любить засіб для своєї творчости, українське слово. І хоча „Словник Грінченка" виявляє з наукового погляду хиби, всеж свою велику вагу має та залишить свій слід в історії нашої фільольогії. Авдиторія гучними оплесками нагородила кожного з цих трьох докладчиків, які дійсно зуміли — кожний в своїй ділянці — яскраво змалювати ріжносторонню діяльність покійного Б. Грінченка.

Прага, 14. червня 1925. Ст. Сіропопко.

ВСЕ ОДНО.

Як були ще монархісти,
Кричали всюди комуністи:
„Віддайте в руки наші владу,
„Дамо всім людям ми пораду.

Ми рай земний усім дамо,
Ми панський гніт геть знесемо,
Ми дамо геть всім по заслузі,
Чи то в Харкові чи в Калузі".

Добули. Правлять. Володіють.
Жнуть тесаме, що й сіють,
А сіють вже не те, що обіщали,
Про що так гучно всім кричали.

„Українізують" на Вкраїні,
На нашій, не своїй Вітчині,
Та так поставили се діло,
Що в Україців пухне тіло.

Молокососи бють професорів,
Що не ідуть слідом робкорів,
Але що правду говорили,
Слова Шевченка повторили.

Розперезались на Вкраїні
Недоляшки й кацапи нині.
„Вплоть до отделения" — на папір,
А попробуй — сейчас розстріл.

Колись проснеться селянин,
Прокинуться всі як один,
І буде всякому катюзі,
Як кажуть люди, по заслузі.

Нарід собі сам дасть пораду,
І вибере яку захоче владу:
Чи гетьманську, чи там радянську,
Алеж свою, а не кацапську.

Ню Йорк. Григорій Прохорович.

НЕДУГА САМІЙЛЕНКА.

Відомий наш поет Вол. Самійленко, що недавно вернув на Україну з еміґрації, поважно захорував на рака в шлунку. Через задавнення недуги, годі було перевести операцію, й життя поета висить на волоску. Щоби він міг подихати свіжим повітрям, мусять його виносити з хати на свіжий воздух на ношах.

ЗВІДКИ ВЗЯЛАСЯ АНГЛІЙСЬКА МОВА.

Англійська мова не виросла з одного кореня, не розвинулась з мови одного народу. Свої слова вона черпала з ріжних жерел, приймала з ріжних мов і від ріжних народів. Відомо, що в кожній мові є чужі, позичені слова. Та в жадній нема їх так богато, як в англійській. Та особливість англійської мови в тім, що всі ті чужі слова англійський народ собі присвоїв, зробив їх своєю власною мовою.

Колись, в давну давнину, на англійських островах жив народ, що говорив мовою кельтійською. На теперішню англійську мову вона зовсім не похожа. Друга мова, латинська, прийшла туди, коли британські острови в половині першого століття зайняли Римляни. Вони вдержали там свою владу звиш три століття, та мови населення не перемінили, „Вижчі кляси" уряд і легіони римські говорили по латинськи, а простий народ залишився далі при своїй рідній мові, кельтійській.

На початку пятого століття римські легіони забрались, та через кількадесять літ, ще таки в пятім столітті, наїхали нові завойовники — германські племена Англів і Саксонців з теперішньої Німеччини. На шістьсот літ вони запанували в країні, котра власне від них стала називатись Англією. Їх влада була тяжча, як колись римська. Первісних мешканців вони виперли в гори Уелса, Шотляндії й Ірляндії. И там ще до сегодня збереглася подекуди стара кельтійська мова, хоч і мало хто вже нею говорить. Деякі її слова пережили й на долах і перейшли в англійську мову та ще й тепер в ній уживаються. Здебільшого це назви місцевостий й імена осіб, що залишилися такі, як були за кельтійських часів, та ще декілька слів, наприклад:

Clan, bard, whiskey.

Та взагалі тих кельтійських слів в англійській мові дуже небогато. На шістьсот літ, до половини одинайцятого століття, мовою населення британських островів стала мова англо-саксонська. Вона є й основою теперішньої англійської мови. Але тільки основою. Бо в одинайцятім столітті прийшли ще одні завойовники, які доповнили її своєю мовою.

В 1066 році завоювали Англію Норманни. Це був народ скандинавського походження, того самого роду, що ті Варяги, котрі заснували чи помогли заснувати Київську Державу. Ватаги скандинавських вояків вештались всюди по світі і між иншим завоювали те побережа Франції, що проти Англії. Від них та частина Франції називається Нормандією і звідтіля вони рушили на Англію. Після битви під Гастінгс в 1066 році нормандський король Вилем „Завойовник" зайняв англійські острови для Норманів.

Живучи у Франції Норманни свою рідну, скандинавську мову забули. Вони говорили вже французькою мовою, чи то французько-норманським діялектом тієї мови. І ту мову вони принесли з собою до Англії. Але англо-саксонської мови вони вже не виперли так, як колись Англо-Саксонці виперли кельтійську мову. Оба народи, Англо-Саксонці і Норманни змішалися з собою і так само змішалися в одно їх мови, англо-саксонська і нормансько-французька. З тої змішки повстала теперішня англійська мова. Основою її лишилася англо-саксонська мова, але Норманни внесли в неї цілу масу слів французьких, чи то латинських, бо, як відомо, французька мова розвинулася з латинського кореня і є тільки переиначеною латинською.

Згодом англійська мова приймала й присвоювала собі ще богато инших чужих слів, ще більш латинських вже просто з латинщини, не через Норманів, грецьких, італійських, еспанських, арабських, славянських, з всяких азійських та африканських мов. Та це тільки окремі слова. В головнім англійський словник складається з слів „англійських", що їх принесли з собою до Англії Англо-Саксонці, і з слів латинських, занесених туди Норманами або забраних просто з латинської мови. І коли взяти словник англійської мови й перебрати усі слова, звідки яке походить, то вийде, що латинських слів в нім богато більше, ніж англійських.

Та в англійській мові, як нею говорити або писати, того не чути. Справа в тім, що в словнику кожне слово записане тільки раз, а в мові ви уживаєте одних слів більше й частіше, других меньше, а деяких — всяких наукових, технічних, — взагалі мало коли й мало хто уживає. А власне англійські слова в мові богато частіше приходять, як латинські. Тими словами англо-саксонського кореня виражаються всякі звичайні явища природи, близьке окруження людини, речі щоденного ужитку, сімейні відношення і т. и. Наприклад:

Land, sea, water, wood, hill, cold, rain, sun, moon, star, earth, fire, summer, winter, spring, night, morning.

Father, mother, husband, wife, son, daughter, widow, child, brother, sister, home.

Всі ті короткі, прості, звичайні слова — англо-саксонського походження. Ними виражають також звичайні, прості, сильні почування:

Love, smile, anger, gloom, sorrow, shame, tears.

Врешті найзвичайніші приіменники і приростки:

Down, up, over, off, out.

Слова латинського походження виражають звичайно речі більш складні, тонші почування, загальні тямки, наукові терміни, то-що. Тому хоч їх в словнику записано більше, як англійських, але в звичайній мові чується меньше. Через те, наприклад, в науковій книжці все більше тих французьких слів, як в повісти або оповіданню. З усіх слів, яких уживав в своїх драмах Шекспір, шістьдесять відсотків англо-саксонського походження, а сорок латинського. Але коли почислити кожне слово кожний раз, як воно в його стрічається, то відсоток англійських слів виходить ще більший, бо їх він уживав богато частіше, як латинських.

ЖАРТИ.

З війни.

— Лейбо, котрий цісар виграє війну?
— Ну, наш.
— А котрий то ваш?
— Ну, той, що виграє.

Куди зайдуть від комунізму?

Раз ще за Леніна большевицькі лідери сперечались, куди вони остаточно зайдуть від комунізму.

Троцький сказав, що зайдуть від комунізму до соціялізму.

Його шваґер Каменев повідав, що зайдуть до капіталізму.

На се Ленін сказав так:

Ідете від комунізму, казав він, се знаємо, але куди зайдете, того ніхто не знає; тільки куди ви вже зайшли від комунізму!

— Куди? — питаються шваґри.

— До комунізму, відповів Ленін.

Не все.

— Чи ваш чоловік все загикується?
— Ні, не все, тільки тоді як говорить.

Богдан Лепкий.

ПИР У КОВАЛІВЦІ.

(Вимок з історичної трильоґії „Мазепа"). (3)

У салі зробилося тихо. Ніхто не важився перебивати мовчанки Мазепи. Не даром він думає!

Хоч не всі любили його та всякий вірив у його розум. Як він не видумає чого доброго, то кому видумати з нас? Цінили його не тільки за те, що дбав про церкви і школи, але не забували також про його зусилля, щоби зі своїх рук не випускати української землі. Хоч як домагалася Польща від царя правобережної України, а всеж таки Мазепа тримав її якось за собою і навіть загосподарьовував. Тільки, чому він раз не порве з Москвою?

Про що думає тепер гетьман Мазепа?

Чи про царські слова „слухай, що Меншиків скаже", чи про свою куму з хрестин у Вишневецьких, про гарну княгиню Дольску, чи про Саса і Ляса, про те, з ким йому пускатися в воєнний танець, чи про Київ, блискучу столицю відродженої України, чи прямо про тую троянду, що дістав нині рано від Мотрі і що добре таки привяла в його руці?

Ніхто й ніколи не знав, про що думає Мазепа...

„Щось ми нині панове, — сказав встаючи нараз, — присмирніли й притихли, як черці. Можеб ми по старому звичаєві завели танець. Молодіж, як бачу, не хоче почивати".

Господар, почувши це, дав знак музикантам.

Заграли сумовиту думку. Гетьман відшукав хазяйку і попросив її у танець.

„Мені вже не до того", казала.

„Я також козака, ані гопака не обіцяюся танцювати, але польонеза перейдемося по салі, а тоді най молодші показують, що вміють".

За гетьманом і Кочубеїхою йшли Войнаровський, Орлик, Кочубей, полковники й другі старшини, помінявшися на час танцю жінками. Старий, дотепний сотник замикав хоровід. Він разураз підкручував вус, хапався рукою за серце, поправляв рукави, ніби вильоти контуша і казав, що так шляхта танцює.

Инші танцювали поважно, прямо йшли по новій, блискучій долівці, ніби в святочному поході, пильно вважаючи, на першу пару. Гетьман був мистець провадити танці. Колись славний у світі гуляка, за котрим пропадали танці, затримав легкість рухів, почуття ритму і розуміння, що краса танцю не засновується на розгуканих скоках, а на зіспоенню руху зі звуками в одну мистецьку цілість.

Обійшовши кругом салю, поділив свою танцюючу армію на дві частині. З одною сам пішов у праві двері, другу лівими повів Войнаровський. Так обійшли всі долішні покої і знову зустрінулися в салі. Кольоні розминулися, стали напроти себе, пустилися ніби до атаку, аж нараз зупинилися й поклонилися собі.

Тоді мущини стали дякувати жінкам і відводити їх на свої місця. Одні й другі дякували гетьманови за провід.

„Було колись", — отвітував Мазепа. „Минулося. Правда, А-постол? Тепер нам инші музики грають".

„Правда, пане гетьмане. А всеж таки мене старого розібрало, як чорта опеньки, а сорочка мокра, що й прати не треба". А подумавши хвилину й підкручуючи свій довгий, у гачок загнутий вус, додав: „От, колиб ваша милість повели нас так у другий танець, то булоби гаразд!"

„Ба! Колиби ви мене в тому другому танці та так єдинодушно слухали, як тепер".

„Послухаємо, послухаємо, пане гетьмане!"

Але надніс Кочубей і гетьман перервав розмову. Кочубей питався гетьмана, чи дозволить почивати козака?

„Будь ласка. Побачимо, як молоді танцюють, чи краще, як танцювали ми. Колись з тою добою".

Кочубей дав знак і музики вдарили козака.

Але ніхто не зважувався йти в першу пару.

Аж підійшов Орлик до Чуйкевича і шепнув йому до уха, щоби він попросив Мотрю у танець.

„А чомуж саме я?"

„Відомо чому. Йди!"

Чуйкевич підступив до Кочубеїхи. „Чи дозволите, пані матко, повести вашу доньку, Мотрю Василівну в танець?"

Любов Хведорівна притакнула головою і Чуйкевич подав руку Мотрі.

Пішла, ніби не знаючи, де і з ким гуляє.

Очи злегка прислонені повіками, ховзалися по стінах, утікаючи і перед жадібними поглядами молодих і перед старечими зіницями, що залюбки приглядалися до тої незвичайної краси, ніби до надземської зяви, що ось-ось і зникне так несподівано, як несподівано явилася перед ними.

Вечірні сумерки гасили яркі колїри вбрання, долівка вповивалася сивавим димком і здавалося, немов Мотря не доторкається землі, лиш пливе у повітрі, то лебідкою посуваючись по хвилях спокійного ставку, то знову пшеницею хвилюючи під шум вечірнього вітру.

Чуйкевич достроювався до неї. Не стрибав як табунець, не вимахував руками, як крилами шуліка, лиш ніби у сні за своєю мрією гонив. Ось ось і зловить і пригорне до себе і понесе на буйному коні Аж, ні! Мрія розпливається перед ним, приманчива, зрадлива, невловима.

Аж таки попалася йому Мотря в руки. Вхопив, як курява на шляху голубця закрутилися, тупнули, побіґками і стали.

„А-а!" — почулося кругом. „Як хороше танцюють. Поотанцюватиб їм так ціле життя..."

Прислуга світила свічки. Робилося ясно в салі. І замихтіли пишні жіночі й дівочі вбрання і навіть козачки, ніби заохочені Мотриним танцем, пустилися по блискучій долівці, але другої такої ганої пари вже не було.

Навіть гетьман підійшов до неї і хвалив.

Слухала, спускаючи очи додолу.

Ніхто й ніколи не бачив її такою лагідною і покірливою, як тепер.

„Хтось мені причарував дівку", — казала Любов Хведорівна Кочубеїха, дивлячися на свою гарну, а всеж таки нелюблену нею доньку.

Аж заграли музики метелиці і на салю влетіло чотирох сердюків, що з гетьманом прибули.

Вони й на гетьманському дворі славилися першими танцюристами й гуляли нераз на пирах в Києві і в Батурині.

З ними ніби степовий вітер влетів у салю. Ожили не тільки люди, але й вікна стали крутитися і долівка, ніби й вони пустилися в танець. Годі було слідити за рухом їх ніг, бо вони бурею літали, тільки поли їх жупанів розвівалися, тільки червоні сапянці михтіли поперед очи, тільки срібні підківки побренькували, як дзвіночки, а чуби скакали як живі.

Як гуляв, так гуляв,
Ні чобіт, ні холяв.
Як до дому прийшов,
Не було й підошов —

приспівував веселий сотник, плескаючи в долоні.

Ти зза Дніпра, я зза Десни,
Погуляємо до весни,

доповідала Апостолиха, пригадуючи собі молоді літа. А Данило Апостол вигукував підбаском:

Ой ти ткач, ниткоплут,
А я бондарівна,
Піди геть, відчепись,
Я тобі не рівна!

Козаки не зважали на спів, котрий навіть не дуже то підходив до їх танцю. А гостий обхопила така охота, що вони плескали у долоні і підтупцьовували, як на весіллю сваха.

Танцювала Романиха
З Романом,
Загубила калиточку
З тютюном.
Будеж тобі, Романихо,
З Романом,
Як не знайдеш калиточки
З тютюном.

„Ого!" — гукнув Апостол. „Коли згубила, так пиши пропало". Музики втихли нараз і сердюки, як влетіли, ніби буря, так і бурею вилетіли з салі.

(Конець буде).

ДОБРИЙ ІВАСЬ.

Старий Трохим сидить на приспі, на земли своїх предків і читає лист від свого сестрінця Івана із Канади. Читає він лист, а сльози мов горох котяться по його немолодім поморщенім лици. — Се не перший лист читає він; що року Іван писав до него, але попередні листи не були такі, як отсей.

Бувало писав Івась, що він на якімсь ґеньґу носить воду робітникам. — Се було першого року, після того, як Івась був поїхав до Канади. — Тоді Івась прислав зі свого зарібку половину того, що пожичив собі на дорогу у свого вуйка Трохима. Частину зарібку лишив собі Івась на то, щоби в зимі міг піти до школи. Другого року Івась прислав вуйкови решту свого довгу. А що і після сего йому остало дещо заробленого гроша, він пішов учитися в зимі до школи. Що року Івась писав до свого вуйка Трохима і що року його вуйко десятки разів перечитував лист, радувався, що Івась є йому вдячний. та що із Івася будуть люди, хоч і на чужині. — Що року листи приходили та приносили вістку про сестрінця Івася.

От що писав Трохимови Івась:

„Дорогий та любий Вуйку Трохиме!

„Даруйте, дорогі, що я вже майже рік не писав до Вас. Я не мав що нового писати, а в додатку я був дуже занятий. Цілий рік я був занятий наукою і от щойно вчера я покінчив всі свої іспити на доктора мед. Тепер, вже як доктор, іду на практику до шпиталю ще на один рік, а опісля отворю свою докторську канцелярію. Але отворю її межи своїм народом, щоби я міг помагати своїм людям. Тих земляків, що не будуть мати чим платити, я буду лічити задармо. Се нехай буде перед Господом Богом моя вдяка Вам за Ваше щире серце і за те, що Ви мені молодому, немічному хлопцеви помогли дістатися у той край, де я мав нагоду вийти у люди.

„Гірко я здобував науку, бо попри науку треба було і на життє заробляти. Поза Вами я ще й свому народови богато завдячую. Наш нарід вже тут в Канаді допоміг мені тим, що мені в бурсі давали їсти і спати тоді, як у мене вже зароблених грошей не ставало.

„Я сей довг повинен їм сплатити сторицею, аби ті добрі та чесні люди були в силі дати поміч другим молодшим охочим до науки.

„Я здоров і веселий і прошу Вас, коли би Вам було прикро, то напишіть до мене, а я Вам поспішу із помічю.

„Здоровлю Вас щиро, Ваш Івась".

З радости котилися сльози старому Трохимови, але рівночасно туга насіла на него, що його власні діти не вийшли в люди, так як Івась. Вони були добрі діти і вчитися хотіли, але Трохим колись думав собі, що мужикови лише ціп та ґралі. І сльози котилися з радости і рівночасно серце боліло.

ДИВЕРЗІЙНІ НАПАДИ.

Ранком 30. мая ватага узброєних людий острілювала польський поїзд біля стації Волковиск. Та сама ватага при оружній стрічі з польською поліцією убила одного поліцая, а кількох ранила. В новгородському воєвідстві, біля с. Козловеничі диверзанти підпалили державні ліси. Згоріло 50 га ліса й великі склади дерева, призначеного польським урядом на вивіз за границю. — На шляху Вильно-Ґродно невідомі люди острілювали 2 м. м. особовий поїзд.

КЛИЧ ОРҐАНІЗОВАННЯ ШКОЛИ

став ся у нас

КЛИЧЕМ НАРОДНИМ

Так як для перших емігрантів НАШИХ кличем була церков, так нині є кличем РІДНА ШКОЛА.

Нарід ясно видить, що без школи нема будучности для него. Рідна Школа притримує нові, тут роджені покоління при своїй вірі і народности. Найліпшим доказом, що без Рідної Школи молоді покоління нас опускають, є та прогалина, яку нині вже маємо: при нас стоїть ще еміграція старо-крайова і малі діти. Молодого середного звена вже бракує. Поколінне молоде, що тут уродилося й виросло для нас пропало. Дуже маленька частина тої молоді ще при нас тримається, а більшої частини вже невидно...

Спитайте батьків і матерей, де їх дорастаючі хлопці і дівчата? Встидаються своєї мови або її не уміють. Встидаються своїх батьків. Відчужилися.

Коли школи не буде, за кільканайцять літ з Українців в Америці сліду не стане. Щоб се не сталося, наша річ подбати про се.

Комітет шкільний, який завязався тут в році 1923, занявся тою так важною справою. До рішення того важного діла, що від него залежить будучність Українців в Америці, **ШКІЛЬНИЙ КОМІТЕТ скликає:**

ЗБОРИ

ПАРОХІЯН ЦЕРКВИ СВ. НИКОЛАЯ І ВСІХ ПРИХИЛЬНИКІВ РІДНОЇ ШКОЛИ

НА ДЕНЬ 19-го ЛИПНЯ 1925

зараз по Службі Божій

ДО ГАЛІ ЦЕРКОВНОЇ СВ. О. НИКОЛАЯ, при ОКЛЕЙ І РАЙС УЛ., ШІКАГО, ІЛЛ.

Приходіть усі, котрим дорога батьківщина, приходіть усі, кому на серці будучність наша! Не дайте заспати такому ділу. Всі як один беріться до будови школи — бо інакше сліду з нас не остане. Діти наші скріплять ряди тих народів, що свою минувшість шанують і дорожать своїм молодим поколінням. Не даймося завстидати. Хоть се нам і тяжко прийде, однак кріпімся тою надією, що з нашої праці і виложеного гроша виросте слава нашого народу.

Тож до діла Брати і Сестри!

ДО БУДОВИ ШКОЛИ

при ЦЕРКВІ СВ. О. НИКОЛАЯ!

Приходіть всі як один на ту важну нараду!

Михайло Поляк, Михайло Солтис, Дм. Атаманець, Ів. Прийма, Мих. Яворський, Ів. Марущак, Гавриїл Дацків, Роман Бойко, Вас. Гринців, Петро Лучків, Семен Боняківський, Мих. Петрів, Ізидор Левтюх, о. Ф. Тарнавський.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НЕБУВАЛЕ УКРАЇНСЬКЕ ВЕСІЛЛЄ В КАНАДІ.

Дня 13. і 14. червня с. р. відбулося в околиці Чіпмен в домі п. Варшавського чи не найбільше весіллє, яке колинебудь було не тільки в Альберті, але і в Канаді. Було се весіллє з нагоди вінчання панни Йосифіни Варшавської з п. Теодором Томашевським з Чіпмен. Як молода пара так і їх родичі п. Іван Варшавський і п. Іван Томашевський є широко знані мешканцям околиць Чіпмену і не дивниця, що в сім весіллю взяло участь близько 800 людий.

П. Іван Варшавський, батько молодої, є звісний купець, який через роки скуповує в Альберті живий скот, доробився поважного маєтку і є одним з найбогатших наших людий в Альберті. П. Варшавський, знаючи, що свій доробок може завдячувати свому народови, який попирає його в інтересі, уважав за відповідне віддячитися своїм знакомим в сей спосіб, що запросив на весіллє сотки гостий, не зважаючи, чи вони з Галичини чи з Буковини — католики чи православні. Він доложив усіх старань і коштів, аби се весіллє устроїти так, щоби воно остало довгі роки в памяти тих, котрі були на нім.

В суботу рано (13. червня) до Чіпмен зачало наїздити множество автомобілів. Місточко зачало прибирати святочний настрій. Около десятої години коло помешкання п. Варшавського почала грати українська банда з Мондер, яка супровожала молоду пару і прибувших гостий до церкви.

В церкві відправив о. Тимочко Службу Божу, почім звінчав молоду пару в присутности повної церкви народа, а по шлюбі всі гості в автах виїхали на фарму п. Варшавського, 9 миль на півнім від Чіпмен, де відбувалася весільна забава.

Слід тут піднести, що коли нераз водиться по весіллях так, що при меншому числі гостий лучаються случаї пиянства і бійки, то тут мимо того, що було кілька соток народа, для яких п. Варшавський постарався о сильний запас пива, не було ані пяних ані жадних других неприємностий.

На весіллю грала орхестра Савичів з Мондер. На просторій плятформі, збудованій перед хатою, гуляли десятки пар як старших так і молодіжи. Ті, що не танцювали, забавлялися веселими співами, в яких найкраще писувався п. Кудрик з Чіпмен. Що як що, але п. Кудрикови треба признати, що він специяліст в бавленню публики. Не менше бавив публику другого дня п. Іван Сірінґ. Він своїми комічними оповіданнями та деклямаціями до того розсмішив слухачів, що не один тримався за живіт.

Між гостями, що прибули на весілля — а імена всіх годі вичислити — було много й Анґлійців з поблищих місцевостий, як з Чіпмен, Мондер, Лемонд, Форт Саскачеван а навіть з Едмонтону.

Молоду пару обдаровано масою дорогоцінних дарунків, а підчас перепою зложили гості весільний дар в сумі звиж 800 долярів.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПОШУКУЮ АНДРІЯ САЛЕЦЬКОГО, карпентера при будовах auto-body, і **ГЕНОВЕФИ КОВАЛЬ,** родом з села Гнильча. Послідного разу перебували в Hudson, N. Y., звідки виїхали в р. 1924. Геновефи Коваль котра лишила дім, треба до підпису контракту продажі дому. Хто дасть про них знати і їх точну адресу, дістане добру нагороду. Писати до: **PAUL KOWAL, 49 Westfield Ave., Rahway, N. J.**

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ПОШУКУЮ свойого мужа Михайла Заруба, полишив мене тому чотири місяці і не маю за него чутки. Він походить з села Росівна, пов. Богородчани. Хто би про него знав, або бачив його, може хто з його краянів знає де він, прошу написати до мене, бо я лишилась без цента з троїма дітьми. **JULIA ZARUBA, 110 Morris St., Jersey City, N. J.** 160-64